

SIVILIZATSIYA KASALLIKLARI

Matnazarova G. S.

Saidkasimova N. S.

M. K. Jumaniyazova

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Salmonellyoz juda keng tarqalgan bo'lib, ammo eng yuqori kasallanish darajasi iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarda qayd etilgan, bu esa ushbu infeksiyalar guruhini "tsivilizatsiya kasalliklari" deb tasniflash imkonini beradi. Turli hududlardagi odamlarda salmonellyoz bilan kasallanish ko'plab ijtimoiy va ekologik omillarga bog'liq. Ular orasida, birinchi navbatda, aholi tomonidan oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va iste'mol qilishdagi o'zgarishlar (ularni ishlab chiqarishni markazlashtirish va faollashtirish, chakana savdo tarmog'i orqali sotiladigan turli xil yarim tayyor mahsulotlar va tayyor ovqatlar ishlab chiqarishni kengaytirish, umumiy ovqatlanish tarmog'ini rivojlantirish va boshqalar), xomashyo, oziq-ovqat mahsulotlari va ozuqa eksporti va importining kengayishi, atrof-muhitning jadal ifloslanishi va boshqalar. salmonellalar asosan shahar aholisi orasida qayd etilgan. Salmonellyoz bilan kasallanishning yillik dinamikasi yil davomida sporadik kasallanishning bir xil taqsimlanishi va issiq mavsumda avj olishning ustunligi bilan tavsiflanadi. Salmonellyozning ko'p holatlari may va oktyabr oylari orasida qayd etiladi. Salmonellyozning epidemiologik nazorati - epidemik jarayonining dinamik monitoringi, shu jumladan aholining kasallanishini kuzatish; odamlardan, hayvonlardan, xom ashyo va oziq-ovqat mahsulotlarida, suvda va boshqa atrof-muhit ob'ektlarida ajratilgan patogenlarning biologik xususiyatlari va ekologiyasi uchun; oziq-ovqat, suv va boshqa atrof-muhit ob'ektlarining xavfsizligi bilan bog'liq xavflar uchun; amalga oshirilayotgan tadbirlar samaradorligini prognozlash va baholash. Salmonellyozni epidemiologik nazorat qilishning maqsadi tegishli sanitariya va epidemiyaga qarshi (profilaktika) chora-tadbirlarni ishlab chiqish uchun epidemik jarayonning prognozlari va dinamikasini hisobga olgan holda epidemiyaga holatini baholashdir. Aholining kasallanishi monitoringi salmonellyoz bilan kasallanish va aholining hududiy, yoshi va ijtimoiy-kasbiy guruhlari, xavf omillari bo'yicha tarqalishini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Salmonellyoz qo'zg'atuvchilarining biologik xususiyatlari va ekologiyasi monitoringi salmonellyoz qo'zg'atuvchilarini aniqlash, odamlardan (bemorlar va bakteriyalar tashuvchilardan), hayvonlardan, ozuqa va oziq-ovqat xom ashyosidan, tayyor mahsulotlardan, suvdan (shu jumladan oqava suvlardan), shuningdek atrof-muhit ob'ektlaridan ajratilgan patogenlarning mikroblarga qarshi chidamliligini aniqlash va aniqlashni o'z ichiga oladi. Profilaktika tadbirlari aholining sanitariya-epidemiologik osoyishtaligini ta'minlash sohasidagi O'zbekiston qonunchiligi talablariga rioya etilishini nazorat qilishdan iborat. Ushbu chora-tadbirlar, birinchi navbatda, oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash va ishlab chiqarish jarayonida,

shuningdek, joriy etishning barcha bosqichlarida salmonellalar bilan ifloslanishining oldini olishga, shuningdek, tayyor oziq-ovqat mahsulotlariga patogenlarning kirib borishini va ularda mikroorganizmlarning to'planishini oldini olishga qaratilgan. Korxonalarda ishlab chiqarishni nazorat qilish ob'ektlari salmonella patogenlari bilan ifloslanishi mumkin bo'lgan xom ashyo, mahsulotlar va atrof-muhit ob'ektlari hisoblanadi. Ishlab chiqarishni nazorat qilish dasturi xom ashyo va oziq-ovqat mahsulotlarini salmonellalar bilan ifloslanish xavfini aniqlashni, ishlab chiqarish jarayonida xom ashyo yoki oziq-ovqat mahsulotlarining ifloslanish xavfini oldini olish yoki bartaraf etish uchun laboratoriya nazorati zarur bo'lgan tanqidiy nazorat nuqtalarini aniqlashni, shuningdek tanqidiy nazorat punktlarida aniqlangan ko'rsatkichlarni qayd etish va tahlil qilishni o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khamzaeva, N. T., & Saidkasimova, N. S. (2023). The effectiveness of a new food substance-a hard gelatin capsule-«vizion junior» is being studied in children who have recovered from the coronavirus. world Bulletin of Public Health, 20, 41-45.
2. Mirtazayev, O. M., Briko, N. I., Matnazarova, G. S., Saidkasimova, N. S., Toshboev, B. Y., & Khamzaeva, N. T. (2020). SCIENTIFIC, METHODOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL BASES OF MANAGEMENT OF THE EPIDEMIC PROCESS IN CASE OF SALMONELLOUS INFECTION IN UZBEKISTAN. Central Asian Journal of Pediatrics, 2020(3), 5-14.
3. Saidkasimova, N. S., Mirtazayev, O. M., Matnazarova, G. S., Toshbaev, B. Y., & Khatamov, A. H. (2021). Epidemiological and Epizootological Characteristics of Salmonellosis and Improvement of Their Epidemiological Control. JournalNX, 610-618.
4. Saidkasimova, N. S., Matnazarova, G. S., & Mirtazayev, O. M. (2018). Some epidemiological patterns of salmonellosis in Uzbekistan. Biology and Medical problems, 4, 95-96.
5. Tajibayeva, D. A., Saidkasimova, N. S., & Xamzayeva, N. T. (2025). O 'tkir yuqumli ichak infeksiyalari epidemiologik xususiyatlari va ularning epidemiologik nazoratini takomillashtirish (qoraqolpog 'iston respublikasi misolida).
6. Saidkasimova, N. S., & Mirtazayev, O. M. (2020). Epidemic Process of Salmonellosis in Tashkent. Indian Journal of Forensic Medicine & Toxicology, 14(4).
7. Миртазаев, О. М., Саидкасимова, Н. С., Матназарова, Г. С., & Хатамов, А. (2022). характеристика проявления эпидемического процесса сальмонеллёза. Results of National Scientific Research International Journal, 1(2), 18-31.
8. Миртазаев, О. М., Матназарова, Г. С., & Магзумов, Х. Б. (2023). ЗООНОЗНЫЙ САЛЬМОНЕЛЛЁЗ-БОЛЕЗНЬ ЦИВИЛИЗАЦИИ. «МИКРОБИОЛОГИЯНИНГ

- ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ» МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНИ, 132.
9. Sattarova, N. A., Mirtazayev, O. M., & Saidkasimova, N. S. (2009). Modern problems of epidemiological process of Salmonellosis in Uzbekistan. Вестник Санкт-Петербургской государственной медицинской академии им. ИИ Мечникова, (2), 193-194.
10. Khamzaeva, N., Matnazarova, G., & Saidkasimova, N. (2024). CORONAVIRUS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN DURING 2020-2024 RETROSPECTIVE EPIDEMIOLOGICAL ANALYSIS OF THE DISEASE (TASHKENT CITY AS AN EXAMPLE). Collection of scientific papers «SCIENTIA», (October 25, 2024; Antwerp, Belgium), 258-260.
11. Mirtazayev, O. M., & Saidkasimova, N. S. (2016). Modern aspects of the epidemiology of salmonellosis in the Republic of Uzbekistan. Infection, Immunity, Pharmacology, (7), 103-106.
12. Mirtazayev, O. M., Briko, N. I., Matnazarova, G. S., & Saidkasimova, N. S. (2019). Scientific, methodological and organizational bases of management of the epidemic process in case of salmonellosis infection in Uzbekistan. Central Asian Journal of Medicine, 4, 72-80.
13. Саттарова, Н. А., Миртазаев, О. М., Камилов, Д. Ю., Аглиулина, С., & Якубова, Ф. (2011). Характеристика эпидемического процесса сальмонеллезов в г. Ташкенте. Ташкент. Вестник ТМА, 2, 102-104.
14. Абдугопуров, Э., Саидкасимова, Н., & Мавлянов, Д. (2025). Сел ва сув тошқинлари натижасида юзага келувчи эпидемиологик вазиятларда юқумли касалликларнинг аҳоли орасида тарқалишини олдини олиш. Наука и инновации в интересах национального и глобального развития, 1(1), 68-79.
15. Саидкасимова, Н. С., Миртазаев, О. М., & Миртазаева, Н. А. (2020). Социальные факторы, влияющие на заболеваемость сальмонеллезом в Узбекистане. In Школа эпидемиологов: теоретические и прикладные аспекты эпидемиологии (pp. 63-65).
16. Хамзаева, Н. Т., Матназарова, Г. С., Саидкасимова, Н. С., & Абдукаххарова, М. Ф. (2024). ТОШКЕНТ ШАҲРИДА 2020-2023 ЙИЛЛАР МОБАЙНИДА КОРОНАВИРУС COVID-19 ИНФЕКЦИЯСИ БИЛАН КАСАЛЛАНИШНИНГ РЕТРОСПЕКТИВ ЭПИДЕМИОЛОГИК ТАҲЛИЛИ.
17. Matnazarova, G. S., Xamzaeva, N. T., Saidkasimova, N. S., Kurbanliyazova, M. O., & Madenbayeva, G. I. (2024). TOSHKENT SHAHRIDA 5-11 YOShDAGI BOLALARDA COVID-19 INFESIYASINING OLDINI OLISHDA BNT162B2 (Pfizer–BioNTech) VAKSINASINING SAMARADORLIGI.

18. Саидкасимова, Н. С., Матназарова, Г. С., Хамзаева, Н. Т., & Жуманиязова, М. К. (2024). ПРОЯВЛЕНИЕ ЭПИДЕМИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА САЛЬМОНЕЛЛЁЗНОЙ ИНФЕКЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ.
19. Кенжаева, М. А., Матназарова, Г. С., Саидкасимова, Н. С., & НТ, Х. (2024). Оценка современных эпидемиологических особенностей шигеллёза.
20. Gulbaxor, M., & Nargiza, S. (2024). EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE INCIDENCE OF SHIGELLOSIS IN THE CITY OF TASHKENT. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 1(2), 65-71.